

SOK
INFO

Nr. 174

Maart 2017

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven - Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	043 - 3560244	<i>hanssen.susanne@gmail.com</i>
Erwin Geuskens	Secretaris	+32 11 724274	<i>erwin.geuskens@telenet.be</i>

SOK-Ledenadministratie:

Ger Beckers, Moesdaal 65, 6228 HX Maastricht, Tel.: 043 - 367 08 57 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter a.i.	043 - 3618793	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Bram Borsboom	Penningmeester	043 - 367 05 17	<i>bramborsboom@home.nl</i>

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl *info@vanschaikstichting.nl*

Technische Dienst Stichting ir. D.C. van Schaik:

Stefan Jerzykowski *s.j.a.jerzykowski@hotmail.com*

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *john.hageman@planet.nl*
Frans Willems, De Méanstraat 17, 3770 Riemst, Tel.: +32 12 456 411 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl Webmaster: Ger Goessens *mail@gergoessens.nl*

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Trou Loulou - Eben-Emael

foto: Frans Willems

Adres wijzigingen SOK-leden

Verwijderd ivm. privacywet

Nieuwe SOK- leden

Verwijderd ivm. privacywet

Beste SOK-leden,

1^e activiteit SOK-jubileumjaar.

Zoals al eerder aangekondigd, vinden er in het kader van het 40-jarig jubileum van de SOK allerlei activiteiten plaats dit jaar.

Als eerste was er een excursie op het plateau van Caestert, o.l.v. Kevin Amendt.

Op zaterdag 11 febr. verzamelden zich een 30-tal geïnteresseerden op een parkeerplaats in Kanne om een gezamenlijke wandeling te maken over het Caestertplateau, waarbij Kevin op specifieke plaatsen invloeden liet zien van het ondergrondse gangenstelsel op het bovengrondse landschap.

Anderen in het gezelschap vulden vaak de verhalen van Kevin aan met hun eigen kennis, dat maakte deze verhalen nog completer.

Ook de overblijfselen van het oppidium, dat in de ijzertijd op het plateau lag, waren interessant en mooi om te zien.

Al met al een excursie die zeer de moeite waard was, met de complimenten voor Kevin, die deze excursie perfect heeft voorbereid en uitgevoerd, compleet met kaarten en foto's ter verduidelijking onderweg.

Op zaterdag 8 april zal de volgende excursie plaatsvinden naar de Sibberberg.

Daarover elders in deze SOK-Info meer.

SOK-ledenavond wordt SOK-avond.

De 2 maandelijkse bijeenkomst van de SOK heette ooit SOK-ledenvergadering.

Omdat deze naam de lading niet meer dekte, werd deze veranderd in SOK-ledenavond.

Op een overleg met de SOK-denktank kwamen we tot de conclusie dat deze naam de huidige lading eigenlijk ook niet meer dekt, onze ledenavond is immers toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is in de lezing en/of de SOK in zijn algemeen.

We hebben dan ook besloten om het in het vervolg te hebben over de SOK-avond, die als vanouds zal blijven plaatsvinden op de 2^e vrijdag van alle oneven maanden, behalve juli.

Oproep voor werkgroep.

De exacte dag waarop de SOK 40 jaar bestaat is 7 oktober 2017 en deze dag willen we niet onopgemerkt voorbij laten gaan.

In samenwerking met de SOK-denktank is het bestuur bezig met de organisatie van alle extra activiteiten voor dit jubileumjaar.

Naast deze werkzaamheden en de reguliere bezigheden die nodig zijn om de SOK "draaiende" te houden, blijft er weinig tijd over om de complete organisatie van deze

dag op ons te nemen. Daarbij zijn er misschien leden die graag een handje zouden willen helpen.

Omdat we vinden dat deze dag speciale aandacht verdient, zouden we daarom graag een aparte werkgroep in het leven willen roepen voor deze dag.

Bij deze een oproep aan alle SOK-leden: wie zou in een werkgroep plaats willen nemen om de organisatie voor deze dag op zich te nemen?

We hebben wel al enkele ideeën en mogelijkheden voor die dag, waar een werkgroep mee aan de slag zou kunnen, maar eigen initiatieven zijn ook welkom.

Aanmelden kan bij mij, liefst per mail, maar telefonisch of mondeling op de SOK-avond kan ook.

Email.

Bovenstaande oproep is inmiddels ook per mail verzonden naar alle leden waarvan het mailadres ons bekend is.

Hoe makkelijk kan het zijn; klik op “reply”; type de woorden “ik doe mee”; klik op “verzenden”; klaar.

Daarom doet Ger Beckers zijn uiterste best om zoveel mogelijk mailadressen van leden te achterhalen.

Ook doen we tegenwoordig, voordat de SOK-Info verschijnt, een oproep per mail om een stukje, klein of groot, aan te dragen voor de Info. Een “stukje” kan van alles zijn over jezelf en/of de berg. Het hoeft geen uitgebreid artikel te zijn, die zijn beter geschikt voor de SOK-Mededelingen.

Meld je daarvoor overigens vooral bij SOK-Mededelingen redacteur Ton Breuls, die altijd op zoek is naar mooie artikelen voor dit blad.

In de afgelopen weken heeft Ger geprobeerd om leden waarvan het mailadres niet bekend was, te bellen, schrijven of op andere manieren te benaderen.

Dat heeft weer een aantal mailadressen opgeleverd, maar we zijn er nog niet helemaal.

Als je nog geen SOK-mail ontvangt terwijl je dat wel zou willen ontvangen, stuur dan even een mail naar pghbeckers@ziggo.nl of hanssen.susanne@gmail.com.

Mondeling of schriftelijk doorgeven kan natuurlijk ook.

Alle informatie blijft uiteraard ook verschijnen in de SOK-Info.

Met dank aan Ger voor zijn vele en nauwkeurige hulp hierbij.

Boekpresentatie “De Grote Berg” .

Op vrijdag 17 januari vond in Zussen de boekpresentatie plaats van een schitterend nieuw boek over een mergelgroeve in de gemeente Riemst, genaamd de Grote Berg. Het boek is geschreven door Peter Jennekens in nauwe samenwerking met de Werkgroep Groevenonderzoek Riemst (WGR).

Deze werkgroep bestaat, behalve Peter uit: Kevin Amendt, Rob Habets, John Hageman, Roger Magnee en Frans Willems.

De opkomst was groot, zowel van de lokale bevolking als groeveliefhebbers en ze werden getraakteerd op mooie lezingen van John Hageman en Kevin Amendt.

Voorafgaand aan de lezingen spraken Mark Vos, burgemeester van Riemst en Mike Lahaye, groevencoördinator Riemst, die het boek gefaciliteerd hebben, hun waardering en felicitaties uit.

Ook namens de SOK:

WGR, Gefeliciteerd met dit mooie boek waarin de geschiedenis van de Grote Berg tot leven komt en met schitterende foto's wordt geïllustreerd.

Rest mij nog jullie een feestelijk vervolg te wensen van ons jubileumjaar en hopelijk tot op de komende SOK-avond, op vrijdag 10 maart in het Natuurhistorisch Museum.

Met vriendelijke berggroetjes,
Susanne Hanssen.

Verslag vorige ledenavond

Op de afgelopen SOK-ledenavond (SOK-avond) werd een lezing gehouden door Hans Ogg over de geschiedenis van de NEKAMI-groeve.

Hij liet ons a.d.h.v. vele mooie oude foto's zien hoe de aanwezigheid van deze groeve de omgeving langzaam maar ingrijpend veranderde.

Zelfs een gangenstelsel, waarschijnlijk "Het Jekerdal" geheten, kwam en ging.

De informatie uit eigen onderzoek ter plaatse en in historische archieven werd aangevuld met informatie uit interviews met oude bewoners van het gebied en dit maakte het plaatje compleet.

Susanne Hanssen

Activiteit 8 april Sibbergroeve

Op zaterdag 8 april zijn we te gast bij Fer Rouwet, die ons meeneemt in de Sibbergroeve, te Valkenburg.

Fer is een van de weinigen die het blokbrekersberoep nog uitoefent, ook het bewerken van mergel en het doen van herstelwerkzaamheden behoren tot zijn specialiteiten.

Fer gaat ons, samen met Jacques Diederer, o.a. laten zien hoe blokken mergel gebroken worden.

Deze excursie start om 11 uur en zal ongeveer 2,5 uur duren.

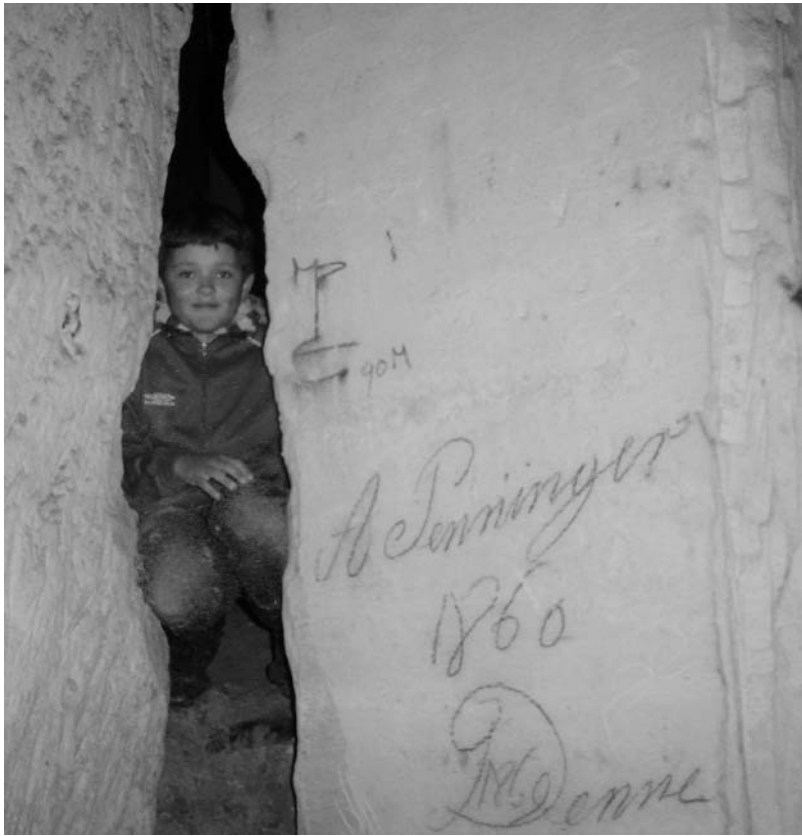
Deelname is kosteloos.

Aanmelden is wel nodig, dit kan bij Susanne Hanssen, liefst per mail, maar schriftelijk, telefonisch of mondeling kan natuurlijk ook.

Een mail hierover is tevens in de afgelopen dagen verzonden naar alle leden.

Heb je hem gemist, geef even je juiste mailadres door aan Ger Beckers (pghbeckers@ziggo.nl) of Susanne (hanssen.susanne@gmail.com).

Susanne Hanssen

Toekomstig SOK-lid (foto Henri Ceha)

Oproep

Na 40 jaar onderzoek door SOK-leden weten we inmiddels een heleboel over de geschiedenis van de mergelgroeves.

Maar wat weet men nu eigenlijk van de leden zelf?

Het leek mij een mooi idee om nu eens niet naar de gangen te kijken, maar naar de personen die er in rond dwaalden.

Want op een ledenavond hoort men vaak de spannendste avonturen, of grappigste anekdotes.

Maar herinneringen vervagen, of verhalen kunnen verdraaid worden: tijd om deze op papier te zetten, zodat deze niet voor het nageslacht verloren gaan!

Want we kunnen er niet onderuit: van het ledenbestand wordt al jaren gezegd dat het vergrijsst.

De 'gouden generatie' die nog vrij in Slavante of Noord heeft kunnen rondlopen is meestal toch al de pensioenleeftijd gepasseerd.

De bedoeling is om een boekwerk te maken met portretten van mensen die veel hebben betekend in de ondergrondse wereld van Limburg.

Dit hoeven niet alleen SOK-leden te zijn, maar ook bekende berglopers en andere mensen die bijdragen hebben geleverd.

Het eindresultaat kan bij voldoende belangstelling in printwerk geschieden, maar denk bijv. ook aan een gratis e-book.

Voor het format moet men denken aan een gedeelte in interviewstijl, zoals krantenreportages waarbij men een aantal personen dezelfde vragen stelt.

Wie suggesties heeft voor vragen mag deze gerust doorsturen, een aantal voorbeelden:

- Wat was je eerste ervaring ondergronds, of hoe ben je met dit wereldje in aanraking gekomen?
- Grootste angstmoment in de berg?
- Op welke prestatie ben je het meest trots?

Door voor iedere persoon enkele standaardvragen te plaatsen kan zo een mooie vergelijking ontstaan.

Een ander deel kan meer over algemene thema's gaan zoals grappige/spannende gebeurtenissen, strijd in de berg, misschien dat iemand zich zelfs durf te wagen aan ondergrondse liefdes?!

Ik kan me goed voorstellen dat sommige personen wel hun anekdotes willen vertellen, maar niet met naam bekend willen worden; hier kan ook rekening mee worden gehouden (even aangeven).

De bedoeling is van iedereen ook een foto te plaatsen, woonplaats en geboorte (+sterf)datum.

Er is gekozen om dit project in twee fases te splitsen: eerst komen de reeds overleden personen aan de beurt.

Enkele namen die opkomen zijn bijvoorbeeld Han Bochman, Albert Claessens, Hans Kamphoven en Ed Stevenhagen. Maar vergeet ook een Henk Kohlen niet!

Maar ook minder bekende namen zijn mogelijk: wie kan bijvoorbeeld iets meer vertellen over de (E)manuel die rond 1980 het zogenaamde Emanuelsgat heeft gegraven te Slavante?

Graag zie ik jullie bijdragen tegemoet (zowel anekdotes, foto's, vragensuggesties en/of de antwoorden er op).

Er staat geen einddatum op dit project, al zou een uitgave in het najaar de voorkeur hebben.

Neem rustig te tijd om al jullie verhalen op te schrijven, liefst zo compleet mogelijk.

Dit mag per email naar: patrick.semmeling@ziggo.nl

Patrick Semmeling

‘Ik heb het nooit durven zeggen’

In het jaar 1988 begon een groep enthousiastelingen aan de inventarisatie van de Keerderberggroeve te Cadier en Keer. Dit leidde tot het ontstaan van de werkgroep Gronoma. De leden van het eerste uur waren: Henk Ramakers, Richard Ramakers, Jos Pletsers, Jacques Maes en John Knubben. Daarnaast werden de gelederen regelmatig versterkt door mijn zoon Ralf die toen 8 jaar was. Dit werk resulteerde in 1992 in een mooi themanummer van SOK- Mededelingen dat de ‘Grotten van Heer’ als onderwerp had en meerdere drukbezochte lezingen.

Deze inventarisatie moest binnen korte tijd tot een goed einde gebracht worden. Onverlaten hadden voor de zoveelste keer de toegangspoort vernield. Binnen 3 maanden zouden de werkzaamheden starten om voor een meer solide toegang te zorgen die ‘hufferproof’ was.

Onze werkgroep kreeg gedurende 3 maanden een onderzoeksvergunning van Staatsbos- beheer. Het korte tijdsbestek waarin de groeve voor onze groep toegankelijk was, zorgde ervoor dat wij zeer veel werk in korte tijd moesten verrichten. Gelukkig viel de periode van de zomervakantie in deze inventarisatie. Daardoor brachten we gezamenlijk lange dagen en avonden in de groeve door.

Dit was voor de hele groep een drukke maar tevens heel gezellige tijd. We hebben heel hard gewerkt, maar ook regelmatig heel wat afgelachen. Een aantal van die

anekdotes wil ik de lezers van SOK-Info niet onthouden. Daarom begin ik jullie met dit eerste verhaaltje.

In die tijd had ik naast mijn 'grottenhobby' nog een ander tijdverdrijf. Ik was bij een vereniging die honden africht voor gebruik bij politie, leger en bewakingsdiensten. Mijn hond Barrie was een zeer talentvolle prachtige roodbruine Mechelse herder die zeer bijtgraag en zeer krachtig was. In een normale omgeving wandelen was eigenlijk altijd een risico, want Barrie had altijd wel zin om een robbertje te vechten met soortgenoten of de strijd aan te gaan met de 'boef'.

Vanwege het bovenstaande was ik blij dat ik Barrie altijd mee kon nemen de Keerderberg in. De leden van de groep kende hij en die werden dan ook met rust gelaten. Ze werden alleen een beetje gek van alle pogingen die de hond deed om stokken te kunnen apporteren. Die sleepte hij van overal uit de groeve aan en legde ze dan onverwachts voor je voeten zodat je moest opletten dat je niet struikelde.

In de groeve verdeelden we het werk in 2 inventarisatiegroepen die onafhankelijk van elkaar opereerden. Wij waren soms heel ver van elkaar verwijderd. Het viel ons op dat Barrie zijn aanwezigheid bij de twee groepen liet blijken. Het ene moment was hij bij mijn groep om dan vervolgens geruime tijd spoorloos verdwenen te zijn. Dan liep hij in het aardedonker naar de andere groep toe. Deze was vaak meer dan een kwartier lopen verwijderd aan het werken! Nadat hij weer afwisseling zocht, liep hij gewoon weer naar de andere groep toe.

Op een gegeven moment waren de twee groepen op een bepaald punt bij elkaar gekomen om een probleem met de kaart te bespreken. De uitvergroete plattegrond met daarop de deelkaarten werd op de vloer van een gang gelegd en we schaarden ons geknield rondom de kaart. Het was niemand opgevallen dat Barrie 'in geen velden of wegen' te bekennen was.

Na enige tijd kwam Barrie vrolijk kwispelend aangelopen terwijl hij zich nadrukkelijk zijn 'baard' aan het aflikken was. We draaiden ons weer richting de kaart en schrokken ineens van een bulderende stem die in het Maastrichts dialect zei: "Verdorie, zijn jullie ook hier"? Wij draaiden ons geschrokken om, maar konden niet zien wie daar stond. Het hoofdlampje van de bewuste persoon scheen ons recht in de ogen en we konden hem niet herkennen.

Ik schrok. Niemand anders kon de groeve betreden hebben, aangezien wij immers het hek achter ons afgesloten hadden! Dat was vanzelfsprekend ook een voorwaarde om Barrie 'de tank' mee te kunnen nemen! Dichterbij gekomen bleek het ons aller Han Bochman te zijn die aangaf dat hij ook een sleutel van Staatsbosbeheer gekregen had en zich daarmee toegang verschaft had.

Toen vertelde Han ons een verhaal dat mij nu nog af en toe wel eens nachtmerries bezorgt. Han was in de groeve onderweg met zijn metaaldetector. Hij was toe aan een pauze en maakte het zich gemakkelijk op een flinke blok mergel die in een hoek van een gang lag. Hij leunde hierbij met zijn rug comfortabel tegen de mergelwand.

Hij had op dat moment niet meer verlichting dan een theelichtje en maakte zijn Tupperwaredoosje met gebraden kippenpoten open.

Terwijl Han het eerste kippenpootje vol smaak aan het verorberen was, voelde hij ineens twee grote poten op zijn schouders en keek een roodbruin monster hem licht grommend aan. Onze Han was gelukkig iemand die niet zo snel van zijn stuk te brengen was en sprak rustig op zijn belager in. Voordat hij echter kon opstaan liet het beest zijn poten van hem afvallen en dook met zijn muil het doosje met kippenpootjes in. De inhoud van het doosje was zeer snel verdwenen.

Han zijn belager likte het overgebleven vet uit het doosje en rolde zich van genoeg door het losse mergelstof terplekke. Zonder hem nog een blik waardig te

Barrie bezig met het vermalen van een stok.

gunnen, draaide de hond zich om en liep de duisternis weer in. Han volgde het dier en kwam, zoals eerder besproken, bij onze groep terecht.

Terwijl Han zijn verhaal deed, kreeg ik het afwisselend heel warm en koud. Dit had zijn oorzaak in het feit dat ik mij realiseerde wat er had kunnen gebeuren en welk risico ik onbewust gelopen had. Als Han geen onverstoorbare persoon en tevens dierenvriend was geweest, maar daarentegen zijn kippenpootjes had proberen te beschermen door te schreeuwen of mogelijk had proberen de hond van zich af te slaan, dan waren de gevolgen waarschijnlijk niet te overzien geweest!

Ik heb dit nooit aan onze Han durven te vertellen. Hij zelf vond het toen gelukkig wel een gemakkelijke geschiedenis. Daar heb ik het toen maar bij gelaten. Han, nu nogmaals postuum sorry en bedankt voor je coole reactie

John Knubben

EEN DASLOOK

Als je de titel ziet, denkt iedereen natuurlijk direct aan de sterk riekende plant uit de lookfamilie. Niets is echter minder waar.

Op een akker boven de Grote Berg in Zichen & Zussen heeft een kleine verzakking plaatsgevonden. Niets bijzonder; op de plek is een stukje van de bovengrond een oudere instorting ingestroomd. Hierdoor is een gat ontstaan dat alleen aan de oppervlakte te zien is, maar ondergronds niet.

Afgelopen dinsdag wilden twee leden van de WGR (Werkgroep Groevenonderzoek Riemst) de “kuil” wel eens bekijken, voordat deze weer opgevuld zou worden. Paaltjes met linten markeerden de plek, dus de kuil was snel gevonden.

Deze kuil had de vorm van een klok en was onder op de bodem twee keer zo breed als de opening aan de oppervlakte. Oppassen dus..

“Kiek doa, doa liek eine kapotte knien in ut look”. “Ut ies waal unne diekke”. Om te controleren of het beestje echt wel dood was werd er een klein steentje (met nadruk op klein) naar beneden geworpen, waarbij een tweede steentje de kop raakte en de doorslag gaf. Tergend langzaam kwam het dood-gewaande dier in beweging. Dat beest bleef groeien, een Vlaamse reus. Nee hoor, geen konijn dus, maar een heuse das. Een prachtig dier, dat waarschijnlijk op een van zijn nachtelijke fourageertochten in de kuil was gevallen. Hij of zij was niet op het idee gekomen om een weg naar boven te graven. Iets wat voor een das een peulenschilletje zou moeten zijn.

Zoals het er naar uitzag en het beest niet uit zijn netelige positie zou worden bevrijd, zou de das waarschijnlijk ter plekke een hongerdood sterven. Maar hoe haal je zo een “gevaarlijk” beest uit een gat zonder zelf gewond te raken.

Besloten werd om naar de afdeling van de gemeente Riemst te gaan, die de dassen onder haar hoede heeft. Aldus geschiedde, waarna eigenlijk alles aan het rollen kwam. Het Natuurhulpcentrum werd gewaarschuwd. Binnen de kortste keren stond een rescue-team uit Opglabbeek op de afgesproken plaats. De situatie werd ter plekke verkend, waarna met een groot visnet aan een lange paal het dier uit zijn netelige positie werd bevrijd.

Erg dankbaar was de das echter niet. Voordat de deskundigen ook maar een fatsoenlijke blik op hem / haar hadden kunnen werpen, maakte deze van een seconde van onoplettendheid gebruik om er met een dassengang vandoor te gaan richting het struikgewas een 100 meter verderop, waar een dassenburcht lag. Gelukkig heeft deze das het gered en kan hij /zij nog op tijd voor nageslacht gaan zorgen, want het paarseizoen staat voor de deur.

Namens de WGR, Rob Habets en Peter Jennekens.

Dode vleermuis

Onlangs zag ik in dagblad De Limburger een overlijdensadvertentie van een vleermuis. Er boven stond 'Zo stil en bescheiden als hij heeft geleefd, is hij ook van ons weggegaan'. De uitvaart was op 13 januari jl., in besloten kring.

Vleermuis Gerrie Bonekamp is op 7 januari jl. in zijn geboortestad overleden. In oorlogstijd is hij een kleine drie jaar lid geweest van De Vleermuizen, ook bekend onder de naam De Zwarte Vleermuizen. Een kleine groep scholieren van de voormalige R.K. HBS en Gymnasium aan de Aylvalaan; berglopers zouden we nu zeggen.

Stied Witlox ('Aristide' op zondag) en Henri Ceha zijn nog onder ons. Andere bekende namen: Wally van der Port, Marcel Bex, Wim Bakker en dus Gerrie Bonekamp.

Als intussen Gert Bonekamp, kortweg Boontje net als in Vleermuizentijd, kende ik hem vanaf 1959 als mijn wiskundeleraar aan de gemeentelijke HBS aan de Helmstraat, later opgegaan in het Stedelijk Lyceum. Boontje was dan weer de zoon

van 'Kaatje', wiskundeleraar aan de Aylvalaan, van wie Henri wel eens een oorvijg kreeg. Boontje heeft tegen ons nooit over de berg of De Vleermuizen gesproken; pas vele jaren later moest ik in een Maastrichts café van Wally horen dat onze Boontje ook ooit Vleermuis was.. Zowel de mede-Vleermuizen in oorlogstijd (volgens Henri) als zijn leerlingen later, kenden hem als iemand die grappend en giechelend door het leven ging.

Aan een Vleermuis werden hoge eisen gesteld, waar Gerrie niet altijd aan kon voldoen. Henri noemt Gerrie ook 'de meest voorzichtigste vleermuis'. In één der dagboekjes van de jonge grotonderzoekers lezen we bijvoorbeeld:

'In het Smokkelgat besloten we dat Gerrie nu eens het laatste, dus zonder touw, naar beneden moest gaan. (.....) Toen echter Wally beneden was en ik (?) die het touw had vastgehouden ook het touw naar beneden wierp en ik ook naar beneden ging, beweerde Boontje dat hij niet durfde. Hij zat daar toen boven in het gat en beweerde dat Wally en Marcel het ook niet konden. Marcel ging omhoog met het touw aan zijn riem vastgebonden, ook voor de 1^e keer; hij liet Boontje naar beneden en....kon toen hij zelf halverwege was, ook niet verder naar beneden. Hij klom weer terug in het gat, Henri bracht het touw, liet hem naar beneden, klom zelf zonder touw naar beneden en we gingen naar huis'.

Nog twee fragmenten die wel aangeven dat je niet te benauwd moest zijn in Vleermuizenland:

'Toen hing daar een knaap van een Grootoorvleermuis te slapen. We besloten hem eens mee te nemen. In Stied zijn muts kon het beest zijn slaap voortzetten. Thuis lieten we de vleermuis vliegen en het duurde een hele tijd voordat hij weer in de muts zat. Stied heeft hem mee naar huis genomen..' en:

'Bij één van de tochten naar Caestert heeft Stied een Duits geweer kunnen bemachtigen. Dat nu goed is om sloten mee kapot te maken net als met de Enci dynamiet'.

Een ruige club, waar de moderne SOK bepaald bij verbleekt.

Ed de Grood

Met dank aan Henri Ceha.

Werkdag bij de Apostelgroeve afgelopen september

Afgelopen september was de werkdag bij de Apostelgroeve. Door de vooraankondiging in de SOK-Info en de oproep op de SOK-ledenavond had zich een mooie groep mensen aangemeld om op zaterdag 17 september bij de Apostelgroeve aan de slag te gaan. En het weer op die zaterdag werkte ook nog goed mee. Een stralende zomerdag zelfs, lekker warm in de zon, uit de wind. Na een welkom van

Joep werden de taken verdeeld en gingen verschillende groepjes aan de slag in en om de Apostelgroeve.

Een groepje ging aan de slag bij de ingang om wildgroeïende struiken in te korten, losliggende grond netjes te maken, de grote kei weer in het midden van het pad te rollen en de de muur weer te voegen. Dat voegen gebeurde met materialen die gratis door de Firma Mergelbouwsteen Kleijnen uit Sibbe ter beschikking waren gesteld. We zijn geen beroepsvoegers dus we zullen zien hoe lang de voegen houden.

Een andere groep ging met vuilniszakken door de groeve om niet-groeve eigen rotzooi op te ruimen. Waxinelichtjes, plastic en andere troep is allemaal verzameld en uiteraard is ondertussen ook genoten van de groeve.

Een derde groep heeft de "aardpijp" hersteld. De SOK- leden die de Apostelgroeve kennen, weten dat de illegale jeneverstokerij in deze groeve verborgen lag achter een nep-aardpijp die opgeworpen was tegen een wand. In de loop van de tijd is die hoop grond uitgezakt en was de achterliggende wand zichtbaar en ook de plastic champignonzakken die in de hoop grond verwerkt waren. Het zag er echt niet meer mooi uit. Met de firma Kleijnen was afgesproken dat ze een aantal hopen uitgegraven grond/mergelgruis zouden laten liggen. Deze hopen los materiaal zijn uitermate geschikt om die "aardpijp" weer in ere te verstellen. Zo werd dus ijverig door een groep werkers met schep, kruiwagen, emmers en bakken de grond van de storthopen verplaatst en opgeworpen op de aardpijp. Aan het einde van de dag zag de "aardpijp" er weer mooi gecamoufleerd uit, zoals ten tijde van de stokerij.

En er gaat uiteraard geen werkdag voorbij zonder de uitgebreide lunch die ook ditmaal weer perfect verzorgd is door Wil en Carla Ramakers. Rond de middag kwamen ze met een hoeveelheid eten waarvan wij dachten dat het nooit op zou gaan. Heerlijke zelf gemaakte cake en brood met spek en ei. Door het harde werken is het meeste toch echt wel op gegaan.

Wim heeft, behalve het nodige schep- en kruitwerk ook nog voor een bijzonder mooie film gezorgd. Overal waar gewerkt werd, heeft Wim dat vast gelegd. Daarbij lukt het Wim om een aantal van de werkers vast te leggen in zeer bijzondere poses. Te zien is

hoe Susanne als SOK-voorzitter goed de leiding neemt. Op de SOK-ledenavond is een eerste versie van de film van Wim getoond, tot groot vermaak van de aanwezigen. Een werkdag op zaterdag, met mooi weer, langs een wandelpad in Maastricht, staat garant voor de nodige belangstelling van het publiek. En uiteraard waren er een aantal mensen die ons werk wel erg leuk vonden. Die hebben we dan ook een spontane rondleiding gegeven. Een paar van de jonge SOK- leden zoals Rene en Kevin hebben deze groepjes de mooie zaken van de groeve laten zien en waarom wij zo enthousiast zijn over het behoud van de groeven. En de vleermuizen begonnen hun plekjes al te zoeken in de groeve. Een paar mooie zijn er aangetroffen.

Met dank aan iedereen die die dag geweldig heeft meegeholpen:
Kevin Amendt, Bram Borsboom, Henk Ten Brink, Jos Cobben, Walther van der Coelen, Ben Dhondt, Patrick Forster, Rene Haemers, Susanne Hanssen, Wim Kneepkens, Mike Lahaye, Joep Orbons, Rian Pulles, Wil en Carla Ramakers en Patrick Semmeling.

Dag Sonny, (John Caris, n.a.v. "Het bijzondere opschrift (6)" in SOK-Info 173)

Toen ik het bijzondere opschrift las en zag, dacht ik: "Wie schrijft zo iets onnozels?" Misschien was het wel de bedoeling om iets onnozels op te schrijven, want 28 december is namelijk sinds mensenheugenis "de Dag van de Onnozele Kinderen". Het blijft een gissing, natuurlijk, maar het zou een verklaring kunnen zijn.

Ton Breuls

Werkdag Gewandgroeve

Op zaterdag 22 april willen we voor de Gewandgroeve een werkdag organiseren. Graag willen we jullie hiervoor uitnodigen.

Wat is de bedoeling?

Bij de Gewand-boven is de ingang lastig bereikbaar door afgevallen mergel en grond.

Tevens is er flink wat snoeiwerk rondom en voor de ingang. De ingang is rondom afgezet met prikkeldraad; dit moet weer hersteld en aangespannen worden. Kortom, een hoop te doen.

De werkzaamheden bij de Gewand-beneden volstaan met wat snoei- en opruimwerk.

Om vanuit het bos bij de Gewandgroeve te komen moet een helling worden afgedaald, deze is inmiddels redelijk dicht gegroeid en lastig begaanbaar. Ook hier is enig snoeiwerk op z'n plaats.

Uiteraard zorgt de van Schaikstichting voor een lunch, want harde werkers moeten lekker eten.

Wil je meedoen?! Stuur dan een mailtje aan de beheerder Marc Dresens op marc@drelight.nl. Dan weten we vooraf wie komt en voor hoeveel personen we een lunch moeten verzorgen.

Verdere details over parkeren, gereedschap, etc en een plan van aanpak volgen later.

Hartelijke groet,
Marc Dresens, Beheerder
Gewandgroeve, Stichting
Ir.D.C.van Schaik.

te-Weetjes

Hub Geurts attendeerde me op twee “te-weetjes” uit Markant Valkenburg, februari 2017- nr.80:

In het Museum Romeinse Katakomben kun je een ondergrondse stilte-reis maken, de “Silentium”.

“Zen zijn” is immers zeer 2017, dus als je behoefte hebt aan meer stilte in jezelf is deze stiltereis een absolute aanrader.

Te vinden op de website van Museum Romeinse Katakomben voor €22,50. Vooraf reserveren. Begeleiding door meditatieleraar Frans Ingenhut.

Een uniek geschenk, een schitterend bezit. Het boek “In en om de Geulhemmergroeve”.

Onze schrijver John Knubben heeft met ondersteuning van velen een prachtig boekwerk gemaakt: een verrijking voor de Limburgensia.

Prijs €80,00, maar daar krijg je dan ook 576 interessante pagina’s voor.

Info www.rotswoning.nl of bellen met secretaris Jean Conraads, 046-4580203 (na 6 uur). De uitgave is van Stichting de Rotswoning.

John Hageman

De Grote Berg, presentatie boek, vrijdag 17 februari j.l.

Op voorspraak van Willie Willems voorzitter van Heemkundevereniging Sint Servaas kwamen wij, de Nederlands Limburgse werkgroep Gronoma, wat staat voor Groevenonderzoek Noordoostelijke Maasdalhelling, in gesprek met de Gemeente Riemst of er een mogelijkheid bestond dat wij onderzoek konden gaan doen in de Pitjesberg. Het positieve antwoord resulteerde jaren later, in 2012, in de publicatie “De Pitjesberg, cultuurhistorisch erfgoed onlosmakelijk verleden”.

Helaas heeft de tijd inmiddels onze toenmalige werkgroep behoorlijk uitgedund als gevolg van leeftijd gerelateerde fysieke ongemakken, andere prioriteiten en het recente overlijden van ons werkgroep lid Walther Thiessens. De resterende drie leden gingen verder met hun onderzoeken en successievelijk traden andere leden toe. Omdat ons werkgebied nu de mergelgroeven in de gemeente Riemst betreft, wijzigden we onze naam, zodat de vlag de lading kon dekken, in WGR, Werkgroep Groevenonderzoek Riemst. De 6 leden van deze nieuwe werkgroep zijn allen gepokt en gemazeld in de onderaardse kalksteengroeven en hebben ieder hun eigen specifieke kwaliteiten en dito inbreng.

We gingen jarenlang uiterst gemotiveerd urenlang ondergronds, de Grote Berg in,

om waar nodig gangen te karteren, opschriften en inscripties te inventariseren, om fotografisch te documenteren, groeve gebonden zaken te noteren en de progressie van de diverse ontginningen door generaties van blokbrekers door de eeuwen heen vast te leggen. We maakten verklarende kaarten en plattegronden, gangprofielen, interviewden streekgenoten, deden archiefonderzoek, lazen relevante literatuur, deden bovengronds veldwerk, ...

En dat resulteerde uiteindelijk in het nu te presenteren boek over de Grote Berg in Zussen; het eerste tastbare resultaat van onze werkgroep WGR.

Zichen, Zussen en mergel zijn al eeuwenlang nauw met elkaar verweven. In de groeven werkten de inwoners o.a. als blokbreker, vrachtvaarder en champignonist. Het gebruik van de diverse groeven kende legio vormen: werkplaats voor bouwblokken, winning van losse mergel om het land te mergelen of kalk te branden, veestalling, opslag, schuilplaats, enz.

De WGR doet onderzoek naar de historie van deze onderbelichte en voor velen toch ook nog onbekende ondergrond. Talrijke instortingen, helaas soms met te betreuren slachtoffers en vaker materiële schade, dragen zeker niet bij aan de populariteit. Toch is ons hoofddoel de kennis over en het begrip van deze onderaardse kalksteengroeven bij een breder publiek te vergroten.

De unieke Sechenerer steen was eeuwenlang een fenomeen; deze harde, homogene kalksteen was op alle bouwplaatsen in de verre omtrek bijzonder gewild. De steen was bovendien uiterst geschikt voor het betere snijwerk, voor het maken dus van ornamenten.

Het boek gaat over de Grote Berg; inderdaad letterlijk een grote berg. In de volksmond Lacroixberg, Sjonkelenberg en Stasberg genoemd. Waaruit weer blijkt dat de nomenclatuur een interessant aspect van het ondergrondse vormt. Een compilatie, een samensmelting, een lappendeken; na een 7-tal eeuwen het finale resultaat van diverse samengevlochten ontginningen. Waarbij zoals altijd het geheel meer is dan de som der delen. De historie van de Grote Berg wijst uit dat de stad Maastricht en het kapittel van Sint Servaas het merendeel van de huidige gangen hebben laten uitbreken en een groot deel van deze blokken gebruikt is in de fortificaties die dienden om de stad te beschermen tegen agressors. De historie schetst ook het beeld van een zegen voor de streek, maar ook te vaak een vloek.

Een fascinerende diversiteit van onderaardse landschappen: de diverse delen en gedeelten waaruit het huidige landschap is opgebouwd hebben ieder hun eigen, specifieke wordingsgeschiedenis. De grenzen van deze ontginningen werden bepaald door eigendomsrechten en geologische omstandigheden. Als eigendomsrechten

letterlijk met voeten werden getreden moesten beëdigde landmeters hun werk doen om het conflict op te lossen. Op diverse wanden lieten zij hun boekhouding hieromtrent achter.

Als je dit onderaardse landschap leert lezen openbaart het zich en blijven nieuwe ontdekkingen en verrassingen aan de orde van de dag.'

Dit landschap is gevormd door de zaag en beitel van de blokbreker en het mergelafval dat hij achter liet; in later tijden verder gemodelleerd door breuken, instortingen, instroom vanuit leeglopende aardpijpen, horizontale karstvorming en de resten van secundair menselijk gebruik. Nooit kende de Grote Berg een periode van rust. Tot op de dag van vandaag vraagt de berg nog blijvende aandacht en zijn geregelde controles niet voor niets gemeengoed. Het is een feit dat de leden van de Werkgroep Groevenonderzoek Riemst en de mannen van de Hulpdienst Groeven hier de extra ogen en oren van de gemeente Riemst zijn.

Ondergronds zijn de uitgebreide verstevigingen in de vorm van een zand- en cementpap onder de Burchtstraat en de Misweg blijvende getuigen van de gemeentelijke bezorgdheid.

En wat hebben we gelezen! Ondergronds op de wanden: geen opschrift of inscriptie ontsnapte aan onze aandacht en in de archieven van Maastricht en Hasselt vonden we de antwoorden op telkens weer nieuwe vragen. Het is maar goed dat er ook digitaal huiswerk mogelijk is. "Meters" archiefstukken hebben we uitgespeld en ieder archiefstuk kon weer een nieuwe verfrissende bron van informatie opleveren, die weer een ander licht op een ontginning wierp. En hoe vaak riepen antwoorden weer nieuwe vragen op..... En die gegevens dan combineren, hieruit conclusies trekken of nieuwe hypotheses opstellen.

Inscripties en opschriften zijn op de wanden aan te treffen en het gebruik door de blokbreker van zaag, slagbeitel en/of stootbeitel laat typische littekens achter op die wanden en plafonds. Littekens die duiden hoe en in welke richting de mergelwerkers progressie maakten.

In de 16de/17de eeuw bereikte de winning haar climax om in later eeuwen geleidelijk af te nemen. Eind 19de eeuw kwam het definitieve einde.

In die diversiteit aan landschappen behoort een identiek landschap vaak tot één en hetzelfde stelsel. De waarneembare ontginningsrichting en de doorbraken (de plaats waar een nieuwe gang doorbreekt in een reeds bestaande gang), in combinatie met het bestuderen van de werkmethode, het gebruikte gereedschap, de eventueel aanwezige opschriften en inscripties; dit alles gerelateerd aan indien mogelijk relevante archiefstukken. Zo kan worden bepaald welke toegangen en gangen tot

een bepaald stelsel behoren. Blijft, dat het toch vaker moeilijk te bepalen is waar de ene ontginning ophoudt en een andere begint.

Vanuit de tegenwoordige ingangen van de Grote Berg, een tweetal, is het grootste deel van het nu aanwezige gangenstelsel niet uitgebroken.

De Grote Berg heeft meerdere voormalige, inmiddels verdwenen toegangen, moelen, gekend. Ze worden in het boek bij naam genoemd en de van hieruit ontgonnen stelsels beschreven. U moet van ons aannemen dat die werkzaamheden moeizaam, maar uiterst bevredigend zijn geweest.

De toegangen zijn horizontaal in de in een helling dagzomende mergel uitgebroken; dalwanden ontstaan door de eroderende werking van de Zouw. Of hebben we hier toch met een préhistorisch droogdal te maken? Vaker is zo'n ingang ook verticaal, in de vorm van een schacht vanaf het plateau. Ook zijn er enkele langzaam (af) dalende gedeeltelijk met een mergelstenen blokkengewelf bekleedde toegangstunnels geweest.

Zeker als men over wil gaan op een exploitatie op grote schaal. Als productiviteit de hoofdfactor is komt men toch uit bij een ontginning via een tunnel als een "normale" ingang in de helling geen optie is.

Tijdens ons jarenlange onderzoek hebben we specifieke deelgebieden in de Grote Berg van nieuwe namen voorzien. Omdat het aanwezig zijn van een plattegrond een noodzakelijkheid is, hebben we de door ons onderzochte gebieden, indien nodig, zover mogelijk in kaart gebracht. Hierbij hebben we dankbaar gebruik gemaakt van de meetlijnen, de assen, die de gemeente Riemst in de Grote Berg heeft aangebracht. Ja, zelfs voor ons completeerde! De ontbrekende delen van het gehele stelsel karteren was in het ons gegeven tijdsbestek niet mogelijk, maar het verdient wel de hoogste prioriteit om onze speurtocht naar de definitieve genese van de Grote Berg te kunnen vervolmaken. Kaartmateriaal is essentieel voor het kunnen vastleggen van het geïnventariseerde, zoals graafrichtingen, doorbraken, instortingen, opschriften en inscripties om daar dan duidende conclusies aan te kunnen verbinden. Ook derden zouden er gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld bij het jaarlijks tellen en indien gewenst intekenen van de aanwezige populatie winterslapende vlermuizen. Dat kaartmateriaal belangrijk kan zijn in de directe relatie tot de bovengrond lijkt ons evident.

Laten we eens een omtrekkende beweging maken rondom het gehele gangenstelsel en beginnen bij de Collasberg aan de Kiezelstraat of Visésteenweg. De ingang is nu één van de twee resterende, horizontale ingangen van de Grote Berg. De minder bekende naam Maresberg zou uit historisch oogpunt beter op zijn plaats geweest zijn, gezien de hier aanwezige relictten van de duidelijke aanwezigheid van de familie

Mares in de loop der jaren. Eén lang gangetje vormt de huidige verbinding met de rest van de Grote Berg en waar dat eindigt lag gezien de opschriften uit 1708 de reën, de grens, tussen het gebied in eigendom van het Sint Servaaskapittel en dat van de Maastrichtse Orde der Predikheren (Dominicanen). Beiden hadden dus bezittingen in Zussen en omdat naar Luiks mijnrecht de eigenaar van de bovengrond ook de eigenaar van de ondergrond was mochten daar dus rechtmatig blokken gebroken worden. Al hadden de Predikheren geen eigen ingang en werd er gebruik gemaakt van de nabijgelegen ingang van de Vijl ontginning.

Aan de straatkant gaan we verder met de door ons onderzochte Gilkesberg, waarvan de eerste oorspronkelijk gangen en de ingang inmiddels verdwenen zijn. Deze ontginning grenst aan de Vijl van waaruit een grote ontginning is aangezet. Het gebleven onderaardse landschap wordt gekenmerkt door hoge en brede gangen met een kenmerkende vorm. Ook de ingang van de Vijl ontginning is verdwenen; in de berg verdwijnt de hoofdgang onder een instorting.

Onze weg vervolgend in de Vijl gaan we virtueel onder de opvullingen van de Misweg (Krakket) door richting de Lacroix- of Boerenberg. Als we voor de huidige, niet oorspronkelijke ingang, staan zien we aan de linkerhand de tweede ingang van de Grote Berg. Deze ingang is niets meer dan een aangegraven gang van de Lacroixberg. Ons onderzoek toonde dit aan en ook dat rechts naast de huidige Lacroixberg ingang een tunnelingang en daar weer rechts van nog een ingang gelegen moeten hebben. Door opvulling is het voorgedeelte nu aan het oog onttrokken.

De ingestorte tunnelingang was het begin van een cruciale karrenweg die de Grote Berg binnenliep en van waar uit evenals vanuit het stelsel van de Vijl een significant deel van de Grote Berg ontgonnen is.

De Lacroixberg was eigendom van het Kapittel van Sint Servaas. In 1509 nam dit kapittel bezittingen van Evrard van der Marck in Zichen-Zussen over. Deze Evrard van der Marck was heer van Zichen-Zussen en woonde op de nabij gelegen grote Burcht. In de Lacroixberg troffen we nog enkele separate stelseltjes aan. Vandaag de dag is het ondergronds onmogelijk op legale wijze van de Lacroixberg naar de aanpalende gangen van de Grote Berg te gaan.

Rechts boven de huidige ingang van de Lacroixberg ligt een grote kuilvormige verzakking in het Lacroixbosje. Wij vermoeden hier het restant van een zeer oude en onbekende ontginning. In de Lacroixberg zelf vonden we aan de rechterkant diverse gangen die niet in een gesloten mergelmassief eindigden, maar in ingestorte gangen die een afwijkend ontginningspatroon vertoonden: de wanden liepen schuin naar beneden en waren over de hele oppervlakte met alleen maar de slagbeitel uitgebroken. Dit wees op een zeer oude en onbekende groeve. We introduceren de naam “Wachelkoul” voor dit voormalige stelsel. Deze naam troffen we aan in een archiefstuk en ook de benamingen “Aen de Wachelkoul”, “oude koul” en

“s’jonckerberch” werden vermeld. De laatste naam verwijst dan naar de familie Van der Marck, eigenaar van de Loonse heerlijkheid Zichen en Zussen die hier ter plaatse een versterkte burcht liet bouwen. Zoals vermeld verkocht de familie in 1509 haar plaatselijke eigendommen aan het Sint Servaaskapittel. Er was hierbij ook sprake van een mergelgroeve.

Aan het einde van het Ancien Régime in 1796 verdween het kapittel definitief en daarmee ook haar invloed en bemoeienis met Zichen en Zussen.

Terug naar de vermelde karrenweg. Deze karrenweg is niet alleen gebruikt door het Kapittel maar ook door de stad Maastricht, vanaf 1553, om haar Stadtberch te kunnen exploiteren. Hier komen we later nog op terug.

Relevant is misschien dat het Sint Servaaskapittel al in 1139 aantoonbaar bezit had in Zichen en Zussen. Maar waar was dat dan? Misschien dat het verdwenen voorgebied van de Vijl en Gilkesberg ontginning ook aanspraak mogen maken op het predicaat: oudste mergeexploitatie.

Vanuit de voornoemde Wachelkoul zijn ook gangen aangezet vanuit een ons onbekende ingang aan de Burchtstraat. Deze verdwenen ingang kwamen we op het spoor door de ontginningsrichting van de gangen tot aan de Wachelkoul terug te volgen. De karrenweg, ook wel de vaart genoemd, die hier begon sloot aan bij de karrenweg die vanuit de Lacroixbergtunnel kwam. Hier ligt de oorsprong van een groot deel van de Grote Berg.

Onze perifere rondreis bovengronds vervolgend passeren we diverse schachtontginningen aan de Burchtstraat, Mgr. Trudo Jansstraat, Daalstraat en Kerkesteeg. Hier gaan we weer in gedachten de Grote Berg in en zien drie in elkaar overlopende schachtontginningen die we inventariseerden en voorzagden van de nieuwe namen Westelijk-, Midden- en Oostelijk Stelsel. Dan wachten ons de kuilen van het Waterstraatgebied, dat een aaneenschakeling is van dus ook alleen maar schachtontginningen. Linksaf gaat dit over in de schachtontginningen en instortingen van de Diepestraat. Hier vermoeden wij de aanwezigheid van een verdwenen ingang. We staan nu in het stelsel van de Nieuwe Berg die richting Heukelom gesitueerd is. Op 6 januari 1526 wil de “Gemeynen Raet” van Maastricht ter versteviging van de stadsomwalling “Eyn bollewerck” aanleggen aan de “Hochter poorte”(Boschpoort) en daarbij “Secheneren Steynen” gebruiken, mergelblokken uit de Grote Berg. Hiervoor vragen zij aan de heren van Sint Servaas om via hun gangenstelsel de blokken te mogen uithalen onder hun eigendom, de gronden van de Armentafel van de grote Heilige Geest. De Stad Maastricht wil een eigen, nieuwe ontginning starten, maar omdat men geen toegang, geen ingang, heeft kan de beschikbare mergel niet bereikt worden. Het te ontginnen gebied grenst ondergronds aan de exploitatie van het Sint Servaaskapittel dat al langer een groeve in de Grote Berg uitbaat. De stad vraagt dus

voor het recht van overpad. Dit wordt hun geweigerd en de Stad Maastricht is nu genoodzaakt zelf een toegangstunnel te graven. Dit wordt de eerste Stadtberch ontginning. Vanuit deze tunnelingang zijn het Zwart, het Overgangsstelsel en de Nieuwe Berg uitgebroken. We noemen ze samen het Tunnelstelsel en ook Stadtberch I. In dit stelsel was het grondwater nadrukkelijk aanwezig en hebben branden de wanden karakteristiek gekleurd.

In 1553 exploiteert de stad Maastricht Stadtberch II. Deze lag onder andere eigendommen en grensde niet aan de eerste Stadtberch. Vanuit een bestaande ingang, met gebruik van de bekende karrenweg die loopt door een reeds bestaand deel van de Grote Berg in eigendom van het Sint Servaaskapittel, werd deze exploitatie onder de eigen gronden aangezet. Het exact bepalen van de omtrek is lastig omdat rondom gelegen instortingsgebieden dit bemoeilijken en het ontbreken van een volledige plattegrond ons hier parten speelt.

Waarschijnlijk is er in een bepaalde periode in de twee Stadtberch ontginningen gelijktijdig gewerkt. Naast deze twee grotere stelsels zijn er ook nog kleinere schachtontginningen in het bezit van de Stad geweest.

Vanaf de Nieuwe Berg kunnen we de cirkel rondmaken. De linkerkant bestaat weer uit separate kuilontginningen tot aan de stelsels van de Collasberg en de Vijl.

Vanaf deze plaats een welgemeend dankjewel aan de Gemeente Riemst die ons vanaf 2007 welwillend welkom heette in haar onderaardse kalksteengroeven de Pitjesberg en de Grote Berg en het ons mogelijk maakte onze onderzoeken te mogen bundelen in een tweetal boeken en daarbij ook nog eens de financiering en de presentatie voor haar rekening nam. Uiteraard mogen hierbij de namen van voormalig toezichter mergelgroeven Philippe Duchateau en de huidige coördinator groeven en veiligheid Mike Lahaye niet ontbreken.

We zijn er trots op dat wij het geschonken vertrouwen niet beschaamd hebben en verheugen ons op de vele ondergrondse raadsels die in de Grote Berg nog ongeduldig op een definitieve oplossing wachten.

Hier een citaat hoe de Gemeente Riemst onze voortschrijdende samenwerking ziet: De WGR ondersteunt niet alleen de gemeente met allerlei groeven-gerelateerde onderwerpen, maar ook het Agentschap Onroerend Erfgoed met haar onroerend erfgoedrechtplan. Het is een mooie samenwerking tussen mensen met kennis van het lokale ondergrondse cultuurhistorisch erfgoed en de onderzoekers van het Agentschap en de gemeente Riemst. De WGR zal haar uitgebreide kennis delen om samen tot een geïntegreerde visie te komen over hoe om te gaan met dit unieke cultuurhistorische erfgoed.

Je zou er spontaan van gaan blozen.....

Tot zover mijn inleiding. Ons werkgroep lid Kevin Amendt zal in zijn nu volgende bijdrage in woord en beeld dieper ingaan op het momentane resultaat van onze naspeuringen

John Hageman

Beste leden,

Voorafgaande aan iedere nieuwe uitgave van de SOK-Info zal voortaan elk SOK-lid, waarvan het email adres gebruikt mag worden, benaderd worden voor (een) eventuele tekstuele en/of fotografische bijdrage(n).

Tekstuele bijdragen graag naar ondergetekende; beeldmateriaal graag meteen naar Frans Willems.

john.hageman@planet.nl

willemsfrans1@gmail.com

John Hageman

Rothergroeve

vleermuistelling 27.12.2016

10.00-12.30u

3 groepen, 15 personen

groep1: Jos Cobben, Rob van der Laak, Martijn Coenen, Jan Beekman, Joris Verhees

groep2: Ger Beckers, Martijn Stevens, Thuur Stols, Wilma van der Laak, Cyril Hageman

groep3: Willem Vergoossen, Tim van der Broek, John Hageman, Jan van der Wall, Arno Damen

groep 1: rechts van de hoofdweg (Jan Vollersgang)

groep 2: boven, links van de hoofdweg

groep 3: onder, links van de hoofdweg + hoofdweg helemaal

		gr 1	gr2	gr3	tot
Vale vleermuis	Myotis myotis				
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	3		2	5
Watervleermuis	Myotis daubentonii	17	12	23	52
Baardvleermuis	Myotis mystacinus/brandtii	18	24	33	75
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	7	16	14	37
Franjestaart vleermuis	Myotis nattereri	3	7	12	22
Meervleermuis	Myotis dasycneme	5	2	3	10
indeterminabel		2	2		4
		55	63	87	205

Dit is het op één na (2014: 212 ex.) beste telresultaat!

Geen geringd exemplaar Meervleermuis aangetroffen.

Groep 1, nr.48, indeterminabel (kroop weg); vermoeden van Myotis bechsteinii.

Groep 3: Sluipwesp, Amblyteles quadripunctorius: 17 ex. Roesje, Scoliopteryx libatrix: 14 ex.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

“Hekken sluiten 21 ingangen van gevaarlijke mergelgrotten af” (Het Belang van Limburg van 5 januari 2017) en “Grote hekken voor ingangen mergelgroeve” (De Limburger van 6 januari 2017): de cementfabriek CBR, eigenaar van de WERKEN VAN MATHUUS in Kanne, gaat de ingangen langs het Albertkanaal afsluiten met een dubbel hekwerk van twee meter hoog. Haast dagelijks worden de grotten immers bezocht door nieuwsgierige wandelaars en fietsers “Ze slaan de borden Verboden Toegang in de wind (....) waardoor ze zich blootstellen aan het voortdurend dreigende instortingsgevaar”, aldus Mike LAHAYE, coördinator groeven en veiligheid van de gemeente Riemst.

“Gewoon een lekker avonturenverhaal” (DdL van 17 januari 2017): wat gebeurt er met en in Limburg als heel Nederland door een aantal kernbommen van de kaart wordt geveegd? Ivo SENDEN schreef *Gevallen land*, een boek als een avonturenverhaal over een hoofdpersoon, die met zijn vader de atoomschuilkelder in de GEMEENTEGROT in vlucht, waar zoiets als een nieuwe, door een volksmenner geleide samenleving ontstaat. De grotten zijn voor de schrijver geen onbekend terrein, want hij werkte als jongeling in het GROTAQUARIUM. (Uitgeverij van Dorp, 380 blz. ISBN 9789079226337. Prijs € 19,50.)

“Plaquette voor opensteller gangenstelsel” (DdL van 24 januari 2017): elf jaar geleden werd de grond van het Chalet Bergrust en omgeving door de erven Ceulen overgedragen aan de gemeente Maastricht, inclusief de ingang van het NOORDELIJK GANGENSTEL. “Op aanraden van ir. D.C. van Schaik begon mijn oom Sjo CEULEN (1902-1961) met rondleidingen in Noord”, aldus zijn neef Valère CEULEN. “Mijn oom stichtte in 1934 ook Chalet Bergrust. Verder is hij nog bewaker geweest van de Nachtwacht.” Als eerbetoon voor zijn pionierswerk krijgt Sjo een plaquette bij de ingang van het gangenstelsel.

“Onbekend gangenstelsel ontdekt” (HBvL van 31 januari 2017): in de GROTE BERG in Zussen is een onbekend gangenstelsel ontdekt door de Werkgroep

Groevenonderzoek Riemst. Door uitgebreid onderzoek in archieven en inventarisaties ondergronds werd een deel van de geschiedenis van de groeve blootgelegd. Maar de werkgroep ontdekte ook een tot voor kort onbekend gangenstelsel, van waaruit wellicht het bouw materiaal van de verdwenen burcht van Zussen gewonnen werd. De verrassende nieuwe ontdekkingen en inzichten werden onder meer door Peter JENNEKENS beschreven in een nieuw naslagwerk “De Grote Berg.”

“Handtekening toch in de grot” (DdL van 3 februari 2017): tijdens het tot stand komen van het Verdrag van Maastricht had hotelier Camille OOSTWEGEL gepland om zijn hoge gasten hun handtekening te laten zetten in de mergelgrot van Chateau Neercanne. Maar er was weerstand, want koningin BEATRIX zei “dat ze de gasten toch niet kon ontvangen in een kelder.” Oostwegel hield echter voet bij stuk en dankzij bemiddeling van DSM-topman Leo KRETZERS, die als haar kamerheer de koningin wist om te praten. Oostwegel: “Ik kreeg een telefoontje met de boodschap: aperitief gaat door in de grotten.”

“Ondergrondse verzakking in Zussen” (HBvL van 3 februari 2017): bewoners van de Mgr. Trudo Jansstraat ontdekten gisteren een gat in de weg. “Hier zijn wel vaker verzakkingen”, zegt Marcel PEUMANS van de gemeente Riemst. “De ondergrond is één grote gatenkaas, veroorzaakt door eeuwenlange mergelontginning. Op de weg is van boven een gaatje zichtbaar van nauwelijks 10 centimeter, maar onder de weg is een trechtersvormige uitholling ontstaan van zowat anderhalve meter diep.” De ondergrond wordt weer aangevuld om verder onheil te voorkomen.

“Verzakking Zussen deze week opgevuld” (HBvL van 7 februari 2017): de ondergrondse verzakking wordt deze week nog opgevuld. “We gaan eerst een gedeelte van het wegdek uitzagen om te kijken of de verzakking niet veroorzaakt werd door een lek in de riolering of waterleiding. Wellicht is dat niet het geval en is het trechtersvormige gat het gevolg van het inzakken van een oude opvulling die gebeurd is in de jaren tachtig na een grote instorting

van de ondergrondse mergelgroeve. De opvulling zal zoals gebruikelijk gebeuren met zand.” aldus Marcel PEUMANS.

“Verzakking opgevuld” (HBvL van 8 februari 2016): de grondverzakking, die vorige week werd vastgesteld, bleek uiteindelijk veel groter dan vermoed. Gisteren werd de put met zes kubieke meters beton gevuld. Het bleek om een gat te gaan van zowat een meter breed en liefst tien meter diep.

“Limburg loopt storm voor wedloop door mergelgrotten” (HBvL van 4 februari 2017): vijf eindejaarsstudenten van de UCLL organiseren op 19 februari een loopwedstrijd in de mergelgrotten van KANNE. De zogenaamde Cave Run is een eindwerk project. “In amper een week tijd ontvingen we de beoogde 700 inschrijvingen voor de Cave Run.” De atleten konden kiezen tussen een traject van vijf of tien kilometer, dat grotendeels ondergronds door de mergelgangen van het AVERGAT loopt, maar ook gedeeltelijk bovengronds op de Slingerberg.

Met dank aan de trouwe correspondenten Alan Claessens, Jos Cobben, Johan Janssen, Gilberte Nicolaes, Jan Paul van der Pas en Herman Swart.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

Volgende SOK-avond: Vrijdag 10 maart 2017 Aanvang **19.30 uur!**

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1° Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2° Stefan Jerzykowski, Technische Dienst: 06 51659384 (geen spoed: graag whatsapp/sms)

3° Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Ger Beckers	043-367 08 57
Gewandgroeve Heiberggroeve	Marc Dresens	06-55727887
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212441350
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-347 1 88
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Rothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve	Paul Magielsse	06-12687174

De Sint-Pietersberg:

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

De SOK-Info

is een uitgave van de

Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

Provincie Limburg

